

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU26

En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag som förs fram i propositionen.

Regeringens lagförslag innebär att socialnämnden ska få möjlighet att besluta om öppna insatser till ett barn som har fyllt 12 år även utan vårdnadshavarnas samtycke, om det bedöms lämpligt och barnet samtycker till insatsen. Vidare föreslås att socialnämnden utan vårdnadshavarnas samtycke ska få utse en särskild person (kontaktperson) eller en särskilt kvalificerad kontaktperson för ett barn som har fyllt 12 år, om det är lämpligt och barnet samtycker till det.

Lagen syftar till att öka socialnämndens möjligheter att ge stöd till barn, även om samtycke till insatsen saknas från barnets vårdnadshavare samtidigt som situationen inte är så allvarlig att kriterierna för ett omhändertagande enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga är uppfyllda.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns fyra reservationer (S, C, MP) och ett särskilt yttrande (V).

Behandlade förslag

Proposition 2022/23:64 En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke.

Fyra yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Inledning	5
Regeringens lagförslag	5
Utskottets ställningstagande	7
Framtida utformning av lagstiftningen	7
Utskottets ställningstagande	10
Reservationer	12
1. Öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke, punkt 2 (C, MP)	12
2. Öppna insatser utan vårdnadshavarens kännedom, punkt 3 (S)	12
3. Processbehörighet, punkt 4 (C)	13
4. Processbehörighet, punkt 4 (MP)	13
Särskilt yttrande	15
Särskilt yttrande (V)	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	16
Propositionen	16
Följdmotionerna	16
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2022/23:64.

Framtida utformning av lagstiftningen

2. Öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke

Riksdagen avslår motion

2022/23:2343 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 1 (C, MP)

3. Öppna insatser utan vårdnadshavarens kännedom

Riksdagen avslår motion

2022/23:2342 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S).

Reservation 2 (S)

4. Processbehörighet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:2343 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 och

2022/23:2346 av Martina Johansson m.fl. (C).

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (MP)

Stockholm den 11 maj 2023

På socialutskottets vägnar

Christian Carlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christian Carlsson (KD), Fredrik Lundh Sammeli (S), Linda Lindberg (SD), Yasmine Bladelius (S), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Mikael Dahlqvist (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Anna Vikström (S), Anna-Lena Blomkvist (SD), Gustaf Lantz (S), Malin Höglund (M), Johnny Svedin (SD), Ulrika Westerlund (MP), Thomas Ragnarsson (M), Maj Karlsson (V), Christofer Bergenblock (C) och Mauricio Rojas (L).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2022/23:64 En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke och fyra yrkanden i följdmotioner. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag. Därefter behandlas motioner som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen. Regeringens lagförslag innebär att socialnämnden ska få möjlighet att besluta om öppna insatser till ett barn som har fyllt 12 år även utan vårdnadshavarens samtycke, om det bedöms lämpligt och barnet samtycker till insatsen.

Propositionen

Socialnämnden ska kunna besluta om öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke för barn som har fyllt 12 år

Regeringen föreslår att socialnämnden ska få besluta om öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson för ett barn som har fyllt 12 men inte 15 år utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet samtycker till det. Även för ett barn som har fyllt 15 år ska en lämplighetsbedömning göras vid beslut om kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson.

Regeringen konstaterar att det finns olika situationer där föräldrar av olika skäl inte samtycker till insatser för barnet samtidigt som situationen inte är så allvarlig att kriterierna för ett omhändertagande enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga är uppfyllda. Regeringen anför att en sänkt åldersgräns skulle innebära en ökad möjlighet för socialnämnden att ge tidiga insatser.

Åldersgränsen bör sänkas till 12 år

Regeringen gör bedömningen att barn som har fyllt 12 år i regel har uppnått en sådan ålder och mognad att de kan förstå vad en insats från socialnämnden innebär och vad det innebär att ta emot den utan vårdnadshavarens stöd. Barn som har fyllt 12 år har inflytande i åtskilliga frågor som rör dem inom andra områden, bl.a. i namn- och adoptionsärenden (4 kap. 7 § föräldrabalken och 46 § lagen [2016:1013] om personnamn). Barn som har uppnått en ålder av 12

år har även i praxis fått stor självbestämmanderätt i frågor om boende och umgänge.

Socialnämnden ska göra en lämplighetsbedömning

Regeringen anför att en lämplighetsbedömning alltid ska göras av om det är till det enskilda barnets bästa att bevilja en öppen insats utan vårdnadshavarnas samtycke. Vid bedömningen av om en viss insats är lämplig måste en bedömning göras både av om barnet har behov av insatsen och om insatsen kan ges på ett sådant sätt att barnets situation i hemmet inte försvåras.

Processbehörighet och överklagbarhet

Enligt regeringens bedömning är det inte nödvändigt med en sänkt processbehörighetsålder med anledning av förslagen om en sänkt åldersgräns och några nya överklagandebestämmelser behöver inte införas.

Skälet till regeringens bedömning är att socialnämnden kan få information om barns behov på andra sätt än genom en ansökan. Regeringen konstaterar att barn under 15 år inte är processbehöriga och därför inte kan klaga på socialnämndens beslut att inte bevilja dem en insats utan vårdnadshavarens samtycke. Regeringen gör bedömningen att förslaget inte är en rättighet för barnet. Socialnämnden får dock en möjlighet att agera, vilket innebär att fler barn än tidigare kommer att kunna beviljas öppna insatser utan vårdnadshavarnas samtycke.

Förslagets förenlighet med Europakonventionen

Regeringen bedömer att förslaget om att införa en möjlighet för socialnämnden att besluta om öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson för barn som har fyllt 12 men inte 15 år trots att vårdnadshavarna motsätter sig det bedöms vara förenligt med Europakonventionen.

Regeringen anför att det alltid behöver göras en bedömning i det enskilda fallet där barnets behov av insats och insatsens förväntade effekt vägs mot att vårdnadshavarens rätt att besluta över barnet begränsas. Regeringen gör bedömningen att hänsynen till barnets bästa kan tillåta att föräldraperspektivet får stå tillbaka. Sammantaget bedöms förslaget innebära ett ingrepp som är nödvändigt för att tillgodose ett legitimt intresse och vara proportionerligt på det sätt som krävs enligt artikel 8.2 i Europakonventionen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att bestämmelserna ska träda i kraft den 1 juli 2023. Enligt regeringens bedömning behövs inte några särskilda övergångsbestämmelser.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion som går emot att riksdagen nu antar regeringens lagförslag. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

Framtida utformning av lagstiftningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke, öppna insatser utan vårdnadshavarens kännedom och processbehörighet.

Jämför reservation 1 (C, MP), 2 (S), 3 (C) och 4 (MP).

Propositionen

Socialnämnden ska kunna besluta om öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke för barn som har fyllt 12 år

Regeringen föreslår som framgår ovan att socialnämnden ska få besluta om öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson för ett barn som har fyllt 12 men inte 15 år utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet samtycker till det. Även för ett barn som har fyllt 15 år ska en lämplighetsbedömning göras vid beslut om kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson.

Regeringen anför att det finns barn i utsatta livssituationer som behöver öppna insatser till följd av bl.a. förhållanden i hemmet, men som inte får detta då samtycke från vårdnadshavarna saknas. Samtidigt är situationen inte så allvarlig att kriterierna för ett omhändertagande enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga är uppfyllda. Regeringen anför vidare att en sänkt åldersgräns skulle innebära en ökad möjlighet för socialnämnden att ge tidiga insatser. Det är viktigt att kunna agera tidigt, före 15 års ålder, när det gäller barn som begår brott. Det är mycket svårare att vända en kriminell utveckling för äldre barn.

Åldersgränsen bör sänkas till 12 år

Regeringen konstaterar att det i dag är möjligt för socialnämnden att bevilja öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson till barn utan vårdnadshavarens samtycke från det att barnet har fyllt 15 år. Regeringen föreslår att den åldersgränsen sänks för att fler barn ska kunna ta del av insatser från socialnämnden i ett tidigare skede.

Det krävs dock enligt regeringens mening en viss mognad hos barnet för att barnet ska kunna förstå vad en insats från socialnämnden innebär och ska kunna ta emot den utan vårdnadshavarens stöd. Regeringen redogör för att Socialstyrelsen i sin rapport Öppna insatser utan samtycke (S2019/04724)

föreslår att åldersgränsen sänks till 12 år. Av rapporten framgår att Socialstyrelsens etiska råd har bedömt att barn som är 12 år i regel har kognitiva förutsättningar att överblicka konsekvenserna av en insats. Barn som har fyllt 12 år har inflytande i åtskilliga frågor som rör dem inom andra områden, bl.a. i namn- och adoptionsärenden (4 kap. 7 § föräldrabalken och 46 § lagen [2016:1013] om personnamn). Barn som uppnått en ålder av 12 år har även i praxis fått stor självbestämmanderätt i frågor om boende och umgänge. Regeringen gör därför bedömningen att barn som har fyllt 12 år i regel har uppnått en sådan ålder och mognad att de kan förstå vad en insats från socialnämnden innebär och vad det innebär att ta emot den utan vårdnadshavares stöd.

Socialnämnden ska göra en lämplighetsbedömning

Regeringen anser att kravet på en lämplighetsbedömning bör behållas även vid en sänkt åldersgräns för en öppen insats utan vårdnadshavarens samtycke. Regeringen anser också att det vid en sänkt åldersgräns är viktigt att tydliggöra att en lämplighetsbedömning även ska göras vid beslut om en kontaktperson och en särskilt kvalificerad kontaktperson när det gäller barn som har fyllt 12 men inte 15 år samt för barn som har fyllt 15 år. Vid bedömningen av om en viss insats är lämplig måste en bedömning göras både av om barnet behöver insatsen och om insatsen kan ges på ett sådant sätt att barnets situation i hemmet inte försvåras. Om socialnämnden kommer fram till att en insats utan vårdnadshavarnas samtycke medför risker för barnet som inte går att undanröja, bör nämnden inte besluta om en insats.

En av remissinstanserna har anfört att insatser till barn i en hederskontext inte bör beviljas utan vårdnadshavarnas samtycke, om de inte också kan ges utan föräldrarnas kännedom. Regeringen har förståelse för farhågan om risker för barn som lever i en hederskontext eller i andra miljöer med inslag av fysisk och psykisk problematik, men konstaterar att en vårdnadshavare som regel kommer att ha rätt att ta del av uppgifterna i ett ärende av det nu aktuella slaget. Regeringen bedömer att en sådan inskränkning i vårdnadshavarnas rätt att ta del av uppgifter som efterfrågas förutsätter en genomgripande översyn av aktuella bestämmelser i bl.a. föräldrabalken. En insats utan vårdnadshavarnas kännedom skulle också kunna innebära en risk för barnet, vilket också skulle behöva beaktas vid en översyn. Det saknas underlag för att tillgodose synpunkten i denna del.

Processbehörighet och överklagbarhet

Som framgår ovan bedömer regeringen att det inte är nödvändigt med en sänkt processbehörighetsålder med anledning av förslagen om en sänkt åldersgräns. Regeringen gör också bedömningen att några nya överklagandebestämmelser inte behöver införas.

Regeringen konstaterar att ett barn som har fyllt 12 år men inte 15 år inte kan formellt ansöka om en insats enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, eftersom barn under 15 år inte har rätt att föra sin egen talan i mål och

ärenden enligt SoL. Barn under 15 år är inte processbehöriga och kan därför inte klaga på socialnämndens beslut att inte bevilja dem en insats utan vårdnadshavarens samtycke.

Regeringen anför att socialnämnden kan få information om ett barns behov av stöd och hjälp på andra sätt än genom en ansökan från barnet, t.ex. under en utredning av barnets behov av stöd eller skydd, genom att familjen redan har pågående insatser från socialtjänsten, genom en anmälan eller genom att barnet självt vänder sig till socialtjänsten och berättar om sin situation. I dessa fall ger de föreslagna bestämmelserna socialnämnden möjlighet att besluta om öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson för barn som har fyllt 12 år även om samtycke från vårdnadshavarna saknas.

Enligt regeringens mening behöver en genomgripande utredning om barns processbehörighet omfatta fler områden än öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson utan vårdnadshavarens samtycke. Det krävs även en högre grad av mognad hos ett barn för att barnet ska kunna föra sin talan på egen hand än för att kunna samtycka till en insats som socialnämnden bedömer är lämplig. Regeringen gör bedömningen att det inte, för att genomföra förslagen, är nödvändigt med en sänkt processbehörighetsålder och att en större genomlysning av processbehörighetsåldern inte kan göras inom ramen för detta lagstiftningsarbete.

När det gäller möjligheterna att överklaga bedömer regeringen att rapporten inte behandlar frågan om beslutets överklagbarhet närmare. Regeringen anför att alla insatser inom socialtjänsten beviljas som bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL och sådana beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 16 kap. 3 § SoL. Det gäller även beslut om öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson som har fattats utan vårdnadshavarnas samtycke.

Regeringen konstaterar att ett beslut, som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt, får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot (41 och 42 §§ förvaltningslagen [2017:900]). En vårdnadshavare ansvarar för barnets personliga angelägenheter enligt föräldrabalken och ska se till att barnets behov blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare är parter i ärendet och har därför rätt att var för sig överklaga socialnämndens beslut om att bevilja en öppen insats utan samtycke, eftersom beslutet både angår dem och får anses ha gått dem emot (jfr prop. 2011/12:53 s. 31).

Regeringen bedömer att förslaget inte är en rättighet för barnet. Socialnämnden får dock en möjlighet att agera, vilket innebär att fler barn än tidigare kommer att kunna beviljas öppna insatser utan vårdnadshavarnas samtycke. Samtidigt innebär socialnämndens beslut en inskränkning i vårdnadshavarens beslutanderätt när det gäller barnets personliga angelägenheter.

Motionerna

Öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke

I **kommittémotion** 2022/23:2343 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med ett kompletterande förslag som gör det möjligt även för yngre barn att få öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke.

Öppna insatser utan vårdnadshavarens kännedom

I **kommittémotion** 2022/23:2342 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande om öppna insatser utan vårdnadshavarens kännedom. Enlig motionärerna bör regeringen göra en översyn av de bestämmelser som reglerar möjligheterna för socialtjänsten att ge sådana insatser. Utgångspunkten för samhällets insatser måste vara barnets bästa, och då kan också vårdnadshavarens rätt till insyn och kommunikation med socialtjänsten få stå tillbaka.

Processbehörighet

I **kommittémotion** 2022/23:2346 av Martina Johansson m.fl. (C) föreslås ett tillkännagivande om processbehörighet för barn som fyllt tolv år. Motionärerna anför att genom den nu aktuella lagändringen tillmäts barnets samtycke en avgörande betydelse vid beslut om öppna insatser samtidigt som barnet inte ges möjlighet att ansöka om dessa eller överklaga avslagsbeslut. Regeringen bör därför skyndsamt utreda frågan om processbehörighet för barn som fyllt tolv år för att tillgodose deras möjlighet att få sin talan hörd och sina rättigheter till insyn och påverkan i dessa ärenden. En sådan utredning måste syfta till att processbehörighet för dessa barn ska införas.

I **kommittémotion** 2022/23:2343 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att utreda sänkt åldersgräns för processbehörighet. Motionärerna konstaterar att barn, så länge de inte har processbehörighet, t.ex. inte kan överklaga ett beslut från socialtjänsten. Barnet kan heller inte göra en egen ansökan om insatsen. För att vidga barns rättigheter kopplat till den förändring regeringen föreslår anser motionärerna att regeringen bör tillsätta en utredning för sänkt ålder för processbehörighet.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan föreslår regeringen att socialnämnden ska få besluta om öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson för ett barn som har fyllt 12 men inte 15 år utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet samtycker till det. Även för ett barn som har fyllt 15 år ska en lämplighetsbedömning göras vid beslut om kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson. En sänkt åldersgräns skulle innebära en ökad möjlighet för socialnämnden att ge tidiga insatser. Regeringen gör

bedömningen att barn som har fyllt 12 år i regel har uppnått en sådan ålder och mognad att de kan förstå vad en insats från socialnämnden innebär och vad det innebär att ta emot den utan vårdnadshavares stöd. Utskottet delar regeringens bedömning och anser inte att riksdagen bör ta något initiativ. Mot denna bakgrund bör motion 2022/23:2343 (MP) yrkande 1 avslås.

I motion 2022/23:2342 (S) föreslås ett tillkännagivande om öppna insatser utan vårdnadshavarens kännedom. Utskottet delar regeringens bedömning att en sådan inskränkning i vårdnadshavarnas rätt att ta del av uppgifter som efterfrågas förutsätter en genomgripande översyn av aktuella bestämmelser i bl.a. föräldrabalken. En insats utan vårdnadshavarnas kännedom skulle också kunna innebära en risk för barnet, vilket också skulle behöva beaktas vid en översyn. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom motionen som bör avslås.

Frågan om processbehörighet tas upp i motionerna 2022/23:2346 (C) och 2022/23:2343 (MP) yrkande 2. Som framgår ovan bedömer regeringen att det inte är nödvändigt med en sänkt processbehörighetsålder med anledning av förslagen om en sänkt åldersgräns. Regeringen gör också bedömningen att några nya överklagandebestämmelser inte behöver införas. Utskottet delar regeringens bedömning i båda dessa avseenden och vill i likhet med regeringen påpeka att förslaget innebär att socialnämnden får en möjlighet att agera, vilket innebär att fler barn än tidigare kommer att kunna beviljas öppna insatser utan vårdnadshavarnas samtycke. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Reservationer

1. **Öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke, punkt 2 (C, MP)**

av Ulrika Westerlund (MP) och Christofer Bergenblock (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2022/23:2343 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen ska återkomma med ett kompletterande förslag som gör det möjligt även för yngre barn att få öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke. Varje steg i riktning mot att barn blir ett eget rättssubjekt är viktigt.

2. **Öppna insatser utan vårdnadshavarens kännedom, punkt 3 (S)**

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Yasmine Bladelius (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S) och Gustaf Lantz (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2022/23:2342 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S).

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör vidta åtgärder för att införa öppna insatser utan vårdnadshavarens kännedom. En översyn behöver göras av de bestämmelser som reglerar möjligheterna för socialtjänsten att ge sådana insatser. Utgångspunkten för samhällets insatser måste vara barnets bästa, och då kan också vårdnadshavares rätt till insyn och kommunikation med socialtjänsten få stå tillbaka.

3. Processbehörighet, punkt 4 (C)

av Christofer Bergenblock (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2343 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 och
bifaller delvis motion
2022/23:2346 av Martina Johansson m.fl. (C).

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör införa processbehörighet för barn som fyllt tolv år. Genom den nu aktuella lagändringen tillmäts barnets samtycke en avgörande betydelse vid beslut om öppna insatser, men barnet ges inte möjlighet att ansöka om dessa eller överklaga avslagsbeslut. Regeringen bör skyndsamt utreda frågan om processbehörighet för barn som fyllt tolv år för att tillgodose deras möjlighet att få sin talan hörd och sina rättigheter till insyn och påverkan i dessa ärenden. En sådan utredning måste syfta till att processbehörighet för dessa barn ska införas.

4. Processbehörighet, punkt 4 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2343 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 och
bifaller delvis motion
2022/23:2346 av Martina Johansson m.fl. (C).

Ställningstagande

Enligt min mening bör regeringen utreda sänkt åldersgräns för processbehörighet. Jag konstaterar att barn, så länge de inte har processbehörighet, t.ex. inte kan överklaga ett beslut från socialtjänsten. Barnet kan heller inte

göra en egen ansökan om insatsen. För att vidga barns rättigheter kopplat till den förändring regeringen föreslår anser motionärerna att regeringen bör tillsätta en utredning för sänkt ålder för processbehörighet.

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande (V)

Maj Karlsson (V) anför:

Jag avstyrker inte regeringens förslag, men menar att det är otillräckligt för att möta de behov och utmaningar som finns. Att föräldrar tackar nej till insatser handlar till stor del om att det saknas tilltro till socialtjänsten, att socialtjänsten inte kunnat genomföra förebyggande insatser och att socialtjänsten inte upplevts som tillgänglig och relevant för familjer att ta emot stöd från. Det är därför angeläget och viktigt att stärka rätten till insatser och stöd för barn, men det är även vitalt att socialtjänsten får utökade resurser och förutsättningar att arbeta tidigt med föräldrar och barn, med tidiga och främjande insatser som är tillgängliga för familjer i behov av det.

Barn och unga som har kontakt med socialtjänsten kan samtidigt behöva stöd från skola, barn- och ungdomspsykiatri och andra instanser. Inom ramen för en första linje skulle dock nära samverkan kunna byggas mellan förskola, skola, fritids, socialtjänst, polis, regionens första linjeverksamhet och civilsamhälle. Hjälp skulle kunna erbjudas på ett mer lättillgängligt sätt för dem som behöver det. Lättillgängligt stöd skulle även kunna bidra till ökad tillit till myndigheter – inte minst socialtjänsten.

Jag kommer att noga följa dessa frågor och förbehåller mig rätten att återkomma.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2022/23:64 En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Följdmotionerna

2022/23:2342 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om öppna insatser utan vårdnadshavarens kännedom där regeringen bör göra en översyn av de bestämmelser som reglerar möjligheterna för socialtjänsten att ge sådana insatser och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2343 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett kompletterande förslag som gör det möjligt även för yngre barn att få öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda sänkt åldersgräns för processbehörighet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2346 av Martina Johansson m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om processbehörighet för barn som fyllt tolv år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 6 a och 6 b §§ socialtjänstlagen (2001:453) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.**6 a §¹**

Socialnämnden ansvarar för att det finns tillgång till öppna insatser för att kunna möta barns, ungas och vårdnadshavares olika behov.

För ett barn som har fyllt 12 men inte 15 år får nämnden besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet samtycker till det.

För barn som har fyllt 15 år får nämnden besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det.

För ett barn som har fyllt 15 år får nämnden besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det.

I 6 b § finns särskilda bestämmelser om kontaktperson och om kontaktfamilj.

6 b §²

Socialnämnden får utse en särskild person (kontaktperson) eller en familj (kontaktfamilj) med uppgift att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det. *För barn som inte har fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.*

Socialnämnden får utse en särskild person (kontaktperson) eller en familj (kontaktfamilj) med uppgift att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det.

Om en person som inte har fyllt 21 år har behov av särskilt stöd och särskild vägledning för att

Om en person som inte har fyllt 21 år har behov av särskilt stöd och särskild vägledning för att

¹ Senaste lydelse 2015:982.

² Senaste lydelse 2012:776.

motverka en risk för missbruk av beroendeframkallande medel, för brottslig verksamhet eller för något annat socialt nedbrytande beteende, får nämnden utse en särskilt kvalificerad kontaktperson för den unge om denne begär eller samtycker till det. *För barn som inte har fyllt 15 år får en sådan kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får en särskilt kvalificerad kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.*

motverka en risk för missbruk av beroendeframkallande medel, för brottslig verksamhet eller för något annat socialt nedbrytande beteende, får nämnden utse en särskilt kvalificerad kontaktperson för den unge om denne begär eller samtycker till det.

För ett barn

– som inte har fyllt 12 år får en kontaktperson eller en särskilt kvalificerad kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det,

– som har fyllt 12 men inte 15 år får en kontaktperson eller en särskilt kvalificerad kontaktperson utses om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det eller, om sådant samtycke saknas, om det är lämpligt och barnet samtycker till det,

– som har fyllt 15 år får en kontaktperson eller en särskilt kvalificerad kontaktperson utses endast om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.